

Александров Юрій Васильович,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та психології факультету № 6,
Харківський національний університет внутрішніх справ
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5871-8344>

ОСОБИСТІСНА СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Зміни, що останнім часом відбуваються у суспільстві, призвели до глобальної ломки стереотипів, змін в цінностях і цілях мільйонів людей. Нестабільність суспільства, умов існування, воєнні дії призводять до вразливості психіки людини. Кожна людина реагує на зміни по-різному в залежності від особливостей своєї особистості, рис характеру, цінностей та ін., а також в залежності від умов і особливостей змін.

Ознакою негативного впливу професії на особистість є поява різних професійних деформацій, під якими розуміють будь-яку зміну, викликану професією, що настає в організмі та отримує стійкий характер. Професійні деформації розглядаються як деструктивні зміни особистості у процесі виконання діяльності.

Однак, сучасна психологічна наука ще недостатньо розглядає соціально-психологічний аспект причин професійної деформації співробітників поліції.

Найбільша ймовірність зазнати професійної деформації існує у виконавців професій «людина – людина», серед яких виділяють і працівників правоохоронних органів. У працівників поліції цей феномен необхідно вивчати з урахуванням конкретних умов служби і специфічних умов професійної діяльності.

Проблемами професійної деформації поліцейських займалися В.С. Медведєв, М.А. Андрєєв, С.А. Дружилов, А.Ф. Караваєв, Ю.В. Александров та багато інших науковців.

У психології професійна деформація в широкому значенні трактується як зміни особистісних якостей особистості під впливом трудової діяльності. Більшість науковців вважають, що питанням професійної деформації працівників правоохоронних органів як однієї з причин вчинення ними перевищення влади або службових повноважень присвячено недостатньо уваги.

У процесі багаторічного виконання однієї й тієї ж професійної діяльності у фахівця розвиваються професійно важливі якості. Поряд з ними з'являються якості, що деформують особистість.

Професійна деформація особистості – це один з видів негативних змін, що відбуваються з особистістю працівника під впливом професійної діяльності. Професійна деформація виникає, формується тривалий час під впливом професійних деструкцій.

У феномені професійної деформації знаходить віддзеркалення фундаментальний принцип психології – принцип взаємообумовленості діяльності і свідомості. У науковій літературі розглядається два види професійної деформації: деформацію особистості та деформацію діяльності.

Діяльність поліцейського відрізняється підвищеною складністю, вона накладає на нього велику відповідальність за свої дії і передбачає високий рівень ризику, пов'язана з дуже інтенсивними фізичними та психологічними навантаженнями. Тому діяльність поліцейського можна визначити як стресогенну. І одним із наслідків професійного стресу є професійна деформація.

Роботі поліцейського найбільш властиві такі види професійної деформації як правовий нігілізм та синдром «професійного вигорання» [1, с. 119]. Суть нігілізму полягає у нездатності знайти цінність і сенс у вищих аспектах цього життя та світу. Синдром вигорання – це синдром, який з'являється на тлі хронічного стресу і веде до виснаження емоційних та особистісних ресурсів людини.

Формування стресостійкості поліцейського є завданням як держави (забезпечення належних умов роботи), психологів (проведення тренінгів тощо), так і самого працівника поліції (самовиховання) [1, с. 121].

На думку В.С. Медведєва, існує дві специфічні особливості професійної діяльності працівників поліції. Перша – існування феномену дескрипції (прийняття рішення на власний розсуд, навіть якщо це пов'язано з невиконанням співробітником своїх службових обов'язків та порушення ним вимог закону), яку В.С. Медведєв також вважає основним джерелом професійної деформації.

Ми можемо припустити, що професійна деформація співробітників правоохоронних органів формується та проявляється досить часто і в перші роки служби та під час професійної підготовки фахівця. Особливості професійної деформації дуже тісно пов'язані та залежні від особливостей та умов професійної діяльності.

Вважаємо, що в подальшому потрібно проводити дослідження особливостей професійної деформації співробітників поліції саме в залежності від умов трудової діяльності у різних підрозділах та структурах. Також, думається, представляє достатній дослідницький інтерес більш диференційовані групи, де групи співробітників були б чітко поділені по етапам професійного становлення, щоб можливо були визначити вплив саме криз кожного етапу на формування та прояви професійної деформації. Досить великий інтерес представляє вивчення кореляційних зв'язків між тими явищами, які спостерігаються і вивчаються дослідниками в процесі службової діяльності правоохоронця (особливості професійної деформації особистості співробітників правоохоронних органів на різних етапах професіоналізації; особливості цінностей особистості на різних етапах професіоналізації;

особливості мотиваційної структури особистості співробітників правоохоронних органів на різних етапах професіоналізації; особливості комунікативних установок особистості співробітників на різних етапах професіоналізації), та рівнем професійної деформації, а також зі стажем.

Список використаних джерел

1. Стрельник О.Л. Стрес і професійна деформація поліцейського. *Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. конф.* (Кривий Ріг, 07 лютого 2019 р). Кривий Ріг, 2019. 493 с.